

АГРОСВІТ

№ 4 лютий 2024

Науково-практичний журнал

ISSN 2306-6792

9 772306 679204

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Васильєва Наталя Костянтинівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Вініченко Ігор Іванович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР: Кучеренко Г. Б.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Андрющенко Катерина Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та підприємництва, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Безус Роман Миколайович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Василенко Леся Олексіївна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технологій захисту навколишнього середовища та охорона праці, Київський національний університет будівництва і архітектури, академік академії будівництва України

Гончаренко Оксана Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Грабчук Оксана Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Добровальська Олена Володимирівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Козловський Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)

Каткова Наталя Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Качула Світлана Валентинівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Козловський Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Крючко Леся Станіславівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Кураташвілі Альфред Анзоревич (Тбілісі, Грузія), доктор економічних, філософських і юридичних наук, професор в галузі суспільних наук, професор Грузинського технічного університету в області Публічного права (Факультет Права і Міжнародних відносин), науковий керівник Інституту Бізнесу і Права факультетів Права і Міжнародних відносин і Бізнестехнологій ГТУ, завідувач відділом економічної теорії Інституту економіки імені П.Гугушвілі Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі

Курбацька Лариса Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Лозинський Дмитро Леонідович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, Державний університет «Житомирська політехніка»

Павлова Галина Євгенівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Пантелєєва Наталя Миколаївна, доктор економічних наук, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Черкаський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»

Самойленко Алла Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та туристичного бізнесу, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Сегада Сергій Андрійович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу та бізнес-аналітики, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Трусова Наталя Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Таврійського державного агротехнологічного університету, Таврійський державний агротехнологічний університет

Федоренко Станіслав Валентинович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технологій захисту навколишнього середовища та охорона праці, Київський національний університет будівництва і архітектури, академік академії будівництва України

Фролова Тетяна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних фінансів, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Халатур Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Череп Олександр Григорович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки, Запорізький національний університет

Чирва Ольга Григорівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Шабатура Тетяна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, Одеський державний аграрний університет

Журнал засновано у січні 2001 року. Виходить 2 рази на місяць.

№ 4 лютий 2024 р.

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»).

Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019 р.

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

- Index Copernicus (IC);
- SIS;
- Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 23728-13568ПП від 27.12.2018 року
ISSN 2306-6792

Передплатний індекс: 21847

Адреса редакції:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 458-10-73

(050) 382-06-63

E-mail: economy_2008@ukr.net

www.nayka.com.ua

www.agrosvit.info

Засновники:

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
ТОВ "ДКС Центр"

Видавець:

ТОВ "ДКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Рекомендовано до друку Вченою Радою 20.02.24 р.

Підписано до друку 20.02.24 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 20.4

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 2002/1.

Віддруковано у ТОВ «ДКС Центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

© АгроСвіт, 2024

У НОМЕРІ:

Третяк А. М., Третяк В. М., Капінос Н. О.

Проблеми накопичених екологічних збитків землекористування: аналіз вирішення в зарубіжних країнах 4

Свиноус І. В., Ібатуллин М. І., Хахула В. С., Хахула Б. В., Хахула А. П.

Проблеми розвитку інформаційно-консультаційного забезпечення технічного сервісу сільськогосподарських підприємств та шляхи їх вирішення 13

Левченко О. М., Вовк М. О., Юрченко Н. І., Гаврилюк А. Р.

Діагностика системи управління фінансово-економічною безпекою конкурентоспроможних підприємств агропродовольчої сфери в умовах цифровізації 22

Павлова Г. Є., Киричюк В. О.

Економічний зміст поточних біологічних активів тваринництва та проблеми їх обліку 31

Сахно А. А., Заремба О. Є.

Ефективність використання земельних угідь у контексті виробництва сільськогосподарських культур 37

Марченко В. М., Усик О. В.

Фінансова безпека суб'єктів підприємницької діяльності в сучасних умовах 48

Бялковська О. А., Сікора О. О.

Економічні вигоди від переходу до зеленої енергетики: аналіз світового досвіду 54

Коваль С. В.

Уточнення завдань та функцій обліку формування і розподілу прибутку вітчизняних аграрних підприємств в умовах воєнного стану 61

Федуняк І. О., Габор В. С.

Вплив фінансово-економічного механізму на підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств 67

Мартинюк М. П., Олійник А. С., Лебедева Н. А., Большакова Є. А.

Інноваційно-орієнтований менеджмент в політиці сталого землекористування підприємств агропродовольчої сфери економіки 72

Федоренко С. В., Василенко А. О.

Шляхи вирішення проблем розвитку екологічного підприємництва в умовах післявоєнної відбудови України 80

Галаган Т. І.

Зниження техногенного навантаження на об'єкти довкілля як складова концепції "зеленої економіки" 87

Шутько Т. І.

Ключові чинники інноваційно-технологічної модернізації агробізнесу 91

Руда О. А., Марценюк О. В.

Бюджетна безпека як основа фінансової безпеки держави 99

Воронько-Невіднича Т. В., Сергієнко С. С.

Моделювання організаційних процесів у землекористуванні інноваційно орієнтованих аграрних підприємств в умовах управління змінами 108

Козловський В. О., Зуєв М. С., Паночишен А. М.

Парадигма забезпечення економічної безпеки аграрної галузі в умовах глобалізаційних викликів 116

Іщенко Н. Ф., Ковальчук Є. С., Комарова Н. В., Скрипник А. Р.

Еколого-економічні аспекти відновлення деградованих земель сільськогосподарського призначення в результаті воєнних дій на території України 123

Подолянчук О. А., Величко В. А.

Бухгалтерський аутсорсинг: сутність та перспективи розвитку для малого бізнесу 130

Городнича А. В., Цвях О. М.

Правове регулювання раціонального використання самосійних лісів на землях сільськогосподарського призначення як основа управління лісовими ресурсами 140

Коваль Н. І., Корніюк К. В.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах війни: проблеми та особливості 152

Морозов О. А.

Формування прибутку підприємства: теоретичний аспект 159

УДК 336-049.5

Н. І. Коваль,

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

ORCID ID: [https:// orcid.org/0000-0002-2877-4302](https://orcid.org/0000-0002-2877-4302)

К. В. Корніюк,

здобувач вищої освіти спеціальності облік і оподаткування,

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

ORCID ID: [https:// orcid.org/ 0009-0007-7208-5137](https://orcid.org/0009-0007-7208-5137)

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.4.152

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

N. Koval,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

K. Korniyuk,

Applicant for higher education specialty Accounting and taxation,

Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF THE ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF WAR: PROBLEMS AND FEATURES

Стаття присвячена дослідженню особливостей наявних підходів до трактування поняття "економічна безпека підприємства". Досліджено, що складовим елементом економічної безпеки є фінансова безпека підприємства. Проведено аналіз військової ситуації української економіки свідчить про існування серйозних проблем у діяльності підприємств. Визначено, що початок повномасштабної війни та запровадження воєнного стану спровокували появу реальних ризиків і загроз у веденні підприємницької діяльності. Систематизовано основні принципи управління фінансовою безпекою підприємства. Категорія "безпека" чи "економічна безпека" пов'язана з динамікою, зазначено, що безпека не може вважатися складовою частиною економіки чи будь-якої іншої системи або суб'єкта господарювання.

Доведено, що в наявних методиках оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств не враховано зовнішні загрози, які є одними з основних чинників порушення безпеки підприємств.

Зазначено, що фінансово-економічна безпека на рівні суб'єктів господарювання є багатограним явищем, її стан досить активно змінюється, тому доцільно ретельно стежити за фінансовим станом підприємств та вивчати проблеми, що виникають під впливом військових факторів, реформ державної економіки та політики, коливань важелів світової економіки, інтернаціоналізації фінансових потоків, зовнішньо-політичної ситуації.

The article is devoted to the study of the peculiarities of existing approaches to the interpretation of the concept of "economic security of the enterprise". It has been studied that the component element of economic security is the financial security of the enterprise. The analysis of the military situation of the Ukrainian economy shows the existence of serious problems in the activities of enterprises. It was determined that the beginning of a full-scale war and the introduction of martial law provoked the emergence of real risks and threats in the conduct of business activities. The main principles of managing the financial security of the enterprise have been systematized. The category "security" or "economic security" is related to dynamics, it is stated that security cannot be considered a component of the economy or any other system or business entity.

It has been proven that the existing methods of assessing the level of financial and economic security of enterprises do not take into account external threats, which are one of the main factors of enterprise security violations.

On the basis of the conducted studies, the main principles of managing the financial security of the enterprise are grouped. The main components of the financial and economic mechanism for ensuring the financial security of the enterprise are also highlighted, namely: informational and organizational, functional and analytical, control and monitoring.

It is necessary to understand that the economic security of an enterprise, in contrast to the economic security of the state, reflects its economic activity, and financial security refers to financial operations and financial indicators, which, on the one hand, are dependent on economic activity, and on the other — on macroeconomic circumstances.

It is noted that financial and economic security at the level of business entities is a multifaceted phenomenon, its state changes quite actively, therefore it is advisable to carefully monitor the financial state of enterprises and study problems arising under the influence of military factors, reforms of the state economy and politics, fluctuations of levers world economy, internationalization of financial flows, foreign political situation.

Ключові слова: управління, підприємство, безпека, фінансова безпека, економічна безпека, фінансово-економічна безпека, рентабельність, кризові явища.

Key words: management, enterprise, security, financial security, economic security, financial and economic security, profitability, crisis phenomena.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економічна ситуація у світі сьогодні характеризується конфліктами між країнами, що призводить до поширення дестабілізуючих економічних процесів. Стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та національних інтересів як держави в цілому, так і окремої людини від реальних та потенційних загроз характеризує національну безпеку України. В умовах воєнного стану організація захисту всіх складових національної безпеки — головна функція держави та кожного громадянина.

АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОЇ СИТУАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ СВІДЧИТЬ ПРО ІСНУВАННЯ СЕРЙОЗНИХ ПРОБЛЕМ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Погіршення соціальної, економічної, політичної, безпекової ситуацій, стали актуальними питаннями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств нашої держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Початок повномасштабного вторгнення російської федерації підсилили та спровокували появу реальних ризиків і загроз у веденні підприємницької діяльності. Проблеми формування, аналізу та забезпечені фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання значну увагу приділено у працях таких науковців, як Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. [1], Бортник С.М. [2], Демченко І.В. [7], Коваль Н.І., Радченко О.Д. [8], Потапюк І.П. [16].

Питання управління та забезпечення фінансової безпеки підприємств досліджували у своїх працях: Н. А. Правдюк, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик [11], Соломіна Г. В. [12].

Дослідження вітчизняних вчених є досить ґрунтовними, мають системний та комплексний характер, однак зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах, вплив внутрішніх та зовнішніх факторів збільшує необхідність вдосконалення методів оцінки фінансової та економічної безпеки підприємств в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних положень щодо фінансово-економічної безпеки як основи економічного та фінансового розвитку підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансово-економічною безпекою підприємств України в сучасних умовах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підприємницька діяльність є однією з найбільш постраждалих унаслідок російської військової агресії сфер суспільного життя. Багато підприємців вимушено перекваліфікували свою сферу діяльності, змінили місцезнаходження або взагалі скоротили чи припинили свою діяльність унаслідок суттєвого пошкодження чи знищення засобів виробництва, порушення логістики, втрати ринків збуту та інших негативних наслідків бойових дій. Без державної підтримки підприємницької діяльності не можна уявити умови забезпечення фінансової стабільності. Державний захист підприємців та їх діяльності дає останнім можливість належного наповнення внутрішнього ринку якісними товарами та послугами, забезпечує зайнятість населення, підвищення рівня життя громадян і рівня національної економіки в цілому [5; 12, с. 278].

Означене твердження набуває надзвичайної актуальності за воєнних умов.

Правовою основою фінансової безпеки держави є Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, низка законів, зокрема Закон України "Про державний бюджет", та інші нормативно-правові акти [2].

Розглядаючи особливості нормативно-правового регулювання фінансової безпеки на підставі аналізу норм Закону України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII та Стратегії економічної безпеки на період до 2025 року, дослідники доходять висновку, що вказане поняття є складовим елементом поняття "національна безпека" [2; 10], з констатацією фрагментарності його визначення в чинному законодавстві і відсутності єдиного органу влади, здатного формувати політику національної фінансової безпеки та її реалізовувати. З урахуванням складності надання дефініції, а також багатоаспектної розгляду її сутності вказана про-позиція виглядає дискусійною, оскільки орган протидії економічній злочинності — Бюро економічної безпеки — було створено Указом Президента України 24 листопада 2021 р., проте слід враховувати, що саме поняття економічної безпеки інтегральне, тому існують її складові, зокрема фінансова безпека [2; 3].

Зазначимо, що економічна безпека — це забезпечення такого стану функціонування підприємства, який передбачає досягнення позитивного економічного ефекту шляхом одержання прибутку та задоволення потреб споживачів [3; 11]. Основною метою економічної безпеки підприємства є гарантія його стабільного й ефективного функціонування на даний момент та у перспективі. Досягнення цього можливе у тому випадку, якщо система буде виконувати послідовність функцій: аналітичну, нормативно-правового забезпечення, організаційно-адміністративну, планову, обліково— контрольну та інформаційну [9; 11].

Економічно-політичні виклики в країні, що постали сьогодні, стали причиною фінансової незахищеності більшості громадян. Зокрема, початок повномасштабної війни та запровадження воєнного стану спровокували появу реальних ризиків і загроз у веденні підприємницької діяльності [1]. Огляд наукових джерел з питань трактування сутності поняття "фінансова безпека підприємства" свідчить, що більшість учених дотримуються лінії, яка базується на ви-значенні фінансової безпеки держави, тільки екстраполюють її на мікрорівень:

"І в загальному випадку фінансову безпеку підприємств представляють як механізм, що, з одного боку, забезпечує стабільність фінансової системи суб'єкту шляхом використання захисних фінансових інструментів, а з іншого, — забезпечує її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів" [3; 7; 8].

У Стратегії, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695 "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки", приведений перелік показників ефективності, за результатами аналізу основних тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів за останні 20 років та визначено Мета 3 "Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку", яка має 5 пунктів структури і до 2020 року вже отримані деякі результати [8].

Слід зазначити, що складовим елементом економічної безпеки є фінансова безпека підприємства — це динамічна складова, яка змінюється під впливом факторів та загроз з боку внутрішнього та зовнішнього середовища. Формування фінансової безпеки підприємства забезпечує його стабільну діяльність та створює умови для підвищення його економічного потенціалу [4].

Переважаюча частина науковців зосереджує свою увагу на окремих засобах та етапах управління і реалізації фінансової безпеки суб'єкта господарювання: задачах, функціях, методах тощо. Проте край необхідно комплексно підходити до даного питання, концептуально виявляючи всі аспекти та фактори, здатні вплинути на рівень фінансової безпеки підприємства [3; 7].

У фаховій економічній літературі з питань безпеки науковці досить часто роблять акцент на дослідженні економічної безпеки як широкої категорії діяльності суб'єкта господарювання. Так, наприклад автор В.І. Кириленко визначає економічну безпеку як процес досягнення такого рівноважного стану системи, за якого відсутні чинники, що створюють небезпеку її руйнування [9, с. 15].

Основні принципи управління фінансовою безпекою підприємства розглянемо за допомогою рисунку 1.

У цьому визначенні автор акцентує увагу на рівноважному стані системи, однак виникає питання: а чи може бути система в постійній рівновазі? Очевидно, що ні, адже постійний вплив різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників досить швидко виводить систему чи діяльність будь-якого суб'єкта підприємництва

ва з рівноваги. Рівновага, на нашу думку, є ідеалістичним короткотроковим явищем, а тому акцент на рівноважному стані є не доцільним із погляду управління системою, організацією чи суб'єктом господарювання.

Погоджуємось із думкою І. Голіков, який вважає, що економічна безпека — це динамічний складник економіки, що адаптується до вимог свого часу. Сучасний етап життєдіяльності нашої держави для забезпечення економічної безпеки вимагає урахування специфічних, конкретних особливостей об'єкта дослідження в умовах появи негативних явищ із рисами невизначеності й ризику, що спричиняє відхилення стану економічної безпеки від запланованого [4, с. 310].

Ми погоджуємось з автором в тому, що категорія "безпека" чи "економічна безпека" пов'язана з динамікою, однак вважаємо, що безпека не може вважатися складовою частиною економіки чи будь-якої іншої системи або суб'єкта господарювання, адже складова частина — це одна зі структурних частин, наприклад, галузь економіки. На нашу думку, безпека — це динамічний стан або властивість системи протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Економічно-політичні виклики в країні, що постали сьогодні, стали причиною фінансової незахищеності більшості громадян. Зокрема, початок повномасштабної війни та запровадження воєнного стану спровокували появу реальних ризиків і загроз у веденні підприємницької діяльності [13]. Огляд наукових джерел з питань трактування сутності поняття "фінансова безпека підприємства" свідчить, що більшість учених дотримуються лінії, яка базується на визначенні фінансової безпеки держави, тільки екстраполюють її на мікрорівень: "І в загальному випадку фінансову безпеку підприємств представляють як механізм, що, з одного боку, забезпечує стабільність фінансової системи суб'єкту шляхом використання захисних фінансових інструментів, а з іншого, — забезпечує її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів" [14; 16].

Тобто, розглядаючи фінансову безпеку підприємства, вчені акцентують увагу на фінан-

Рис. 1. Принципи управління фінансовою безпекою підприємства

Джерело: систематизовано автором за [3; 11].

сових інтересах і фінансових потоках, що на відміну від економічної безпеки, яка стосується всієї господарської діяльності, зосереджуються на вивченні фінансів підприємств [9; 11]. До основних складових фінансово-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, на нашу думку, слід віднести наступні складові, рисунок 2.

З огляду на зазначене вище варто погодитись із точкою зору Соломіни Г. В., яка зазначає, що поняття механізму фінансово-економічної безпеки суб'єкта підприємництва, враховуючи результати аналізу його складових, може бути сформульоване так:

1) система методів, важелів, інструментів, способів функціонування суб'єкта підприємницької діяльності, за якого стало забезпечуються його фінансові інтереси. Тобто механізм розуміється як об'єктивно існуюче, властиве суб'єкту підприємництва, динамічне системне утворення, яке можна використати для здійснення впливу на його розвиток при забезпеченні параметрів цього розвитку. Умови існування суб'єкта підприємництва, існування зовнішніх та внутрішніх загроз при цьому не обумовлюються, однак сталість має бути досягнута і в умовах небезпек та загроз;

2) система фінансових методів, важелів, інструментів, способів досягнення такого фі-

<i>Складові фінансово-економічного механізму:</i>
1) інформаційно-організаційний – містить елементи механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, до яких належать: принципи, функції, методи, важелі та інструменти управління фінансовою безпекою підприємства; система забезпечення, яка складається з організаційного, інформаційно-аналітичного, нормативно-правового та програмно-технічного забезпечення;
2) функціонально-аналітичний – дозволяє згрупувати елементи, призначені для діагностування фінансової безпеки підприємства, здійснення оцінки управління безпекою, проведення на підставі отриманих даних ідентифікації ризиків та загроз; для нейтралізації останніх здійснювати формування концепції стратегічного управління фінансовою безпекою підприємства, а також проводити обґрунтування обраної стратегії та аналіз щодо її реалізації в систему управління фінансовою безпекою підприємства;
3) контрольно-моніторинговий – відповідає за контроль та моніторинг процесу реалізації стратегії управління фінансовою безпекою підприємства, її коригування на основі оцінки ефективності стратегії управління фінансовою безпекою. При цьому особливу увагу слід звернути на моніторинг процесу реалізації стратегії.

Рис. 2. Основні складових фінансово-економічного механізму

Джерело: систематизовано автором за [11; 13].

нансового стану суб'єкта підприємництва, який характеризується стійкістю до зовнішніх та внутрішніх небезпек та загроз. Тобто механізм фінансово-економічної безпеки розуміється як суб'єктивно-об'єктивна, статична система ієрархічно підпорядкованих фінансових методів, інструментів, що використовуються або можуть бути використані для впливу на його функціонування та розвиток [12, с. 44].

Таким чином, сьогодні, як ніколи, проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства має важливе тактичне та стратегічне значення. Адже від того, наскільки якісно, ефективно і, головне, рентабельно буде здійснювати свою діяльність суб'єкт господарювання, залежить благополуччя всієї країни.

ників тощо), а фінансова безпека стосується фінансових операцій та фінансових показників, які, з одного боку, є залежними від господарської діяльності, а з іншого — від макроекономічної кон'юнктури [8; 11; 12; 16].

Що ж стосується безпосередньо представленої проблематики, то особливостями забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану на нашу думку, є наступні, рисунок 3.

Для того, щоб сформувані ефективний механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах війни, спочатку необхідно уточнити, що входить до цієї концепції, які фактори впливають на її дотримання та які індивідуальні компоненти цієї категорії взаємопов'язані. Різноманітність аспектів фінансової безпеки підприємств, складність вибору оптимального варіанту їх застосування і є причиною, що обумовлює необхідність застосувати комплексний дослідницький підхід у цій галузі.

Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану, рекомендується використовувати традиційні та нетрадиційні підходи, рисунок 4 [12].

З метою забезпечення високої динамічної конкурентоспромож-

<i>Особливості забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану.</i>
1) стратегія безпеки формується з урахуванням не тільки внутрішніх, але й зовнішніх складових управління державою;
2) наявність ризиків фізичної ліквідації суб'єкта господарювання, що особливо актуально для прифронтових регіонів;
3) не-стабільність курсу валют;
4) складність експорту та імпорту товарів.

Рис. 3. Особливості забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану

Джерело: систематизовано автором за [2].

ності підприємств, необхідно покращити категоріальний апарат, методологічну основу для оцінки рівня безпеки та ефективності політики його зміцнення, а також зробити акцент на розвитку пріоритетів та стратегічних дій в рамках організаційно-економічного механізму забезпечення безпеки учасників фінансово-господарської діяльності у контексті поточного стану економіки правового середовища.

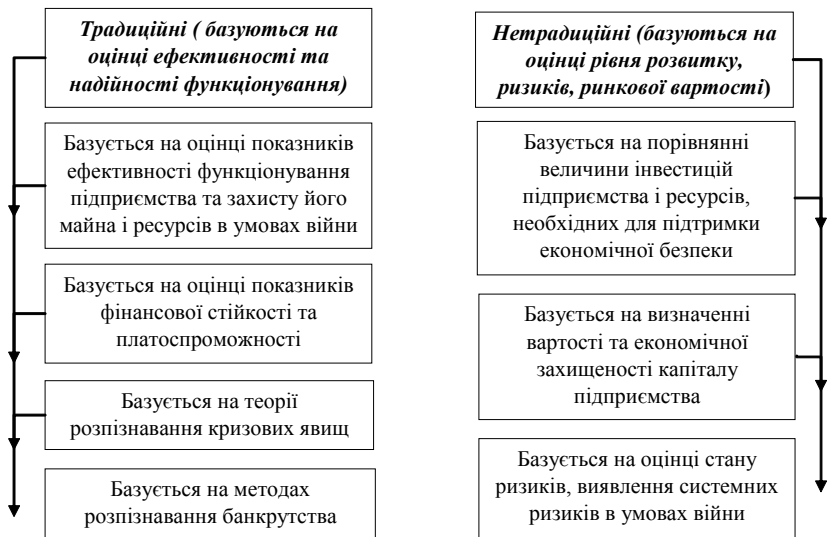
Таким чином, фінансово-економічна безпека на рівні суб'єктів господарювання є багатогранним явищем, її стан досить активно змінюється, тому доцільно ретельно стежити за фінансовим станом підприємств та вивчати проблеми, що виникають під впливом військових факторів, реформ державної економіки та політики, коливань важелів світової економіки, інтернаціоналізації фінансових потоків, зовнішньо-політичної ситуації.

ВИСНОВКИ

Отже, в системі життєдіяльності господарюючих суб'єктів в умовах війни та післявоєнного розвитку для захисту та функціонування у безпечному середовищі необхідне чітке окреслення загроз та шляхів їх подолання і попередження з урахуванням особливостей правового регулювання у всіх сферах суспільства, зокрема у фінансових та економічних відносинах.

Що ж стосується безпосередньо представленої проблематики, то особливостями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах воєнного стану можна виділити наступні: по-перше, стратегія безпеки формується з урахуванням не тільки внутрішніх, але й зовнішніх геополітичних процесів; по-друге наявність ризиків фізичної ліквідації суб'єкта господарювання, що особливо актуально для прифронтових регіонів; по-третє нестабільність курсу валют; по-четверте складність експорту та імпорту товарів.

Таким чином, фінансово-економічна безпека підприємства є дуже складною системою, яка містить у собі різноманітні складові, що спрямовані на забезпечення ефективності управління та використання усіх видів ресурсів підприємства.

Рис. 4. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства в умовах воєнного стану

Джерело: систематизовано автором за [2; 12].

Література:

1. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ: Видво Європ. ун-ту, 2014. 150 с.
2. Бортник С. М. Правове забезпечення фінансової безпеки. Актуальні питання фінансової безпеки: зб. тез доп. Між-нар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 27 берез. 2023 р.). Вінниця: ХНУВС, 2023. — 216 с.
3. Васильєв А. А., Галенко В. М. Фінансова безпека аграрних підприємств України в умовах правового режиму воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63>.
4. Голіков І. В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека. Проблеми економіки. 2014. № 1. С. 309—314.
5. Господарське право України: навчальний посібник. за заг. ред. Н. О. Саніахметової. Харків: Одісей, 2005. 608 с.
6. Дем'яненко Г. Є. Економічна безпека торговельного підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.05. Донецьк, 2003. 18 с.
7. Демченко І. В. Стратегічне управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання. URL: http://www.napks.edu.ua/library/compilations_vak/nvfbi/2010 /2/p_43_46.pdf (дата звернення: 15.01.2024).
8. Коваль Н. І., Радченко О. Д. Фінансовий аналіз рейтингу аграрного розвитку регіонів України. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 2 (60). С. 67—79. DOI: [10.37128/2411-4413-2022-2-5](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-2-5).
9. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.

10. Мельник В., Андрищенко О. Нормативно-правове регулювання економічної безпеки. Молодий вчений. 2019. № 12 (76). С. 343—346. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-73>.

11. Правдюк Н. А., Мулик Т.О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: "Центр учбової літератури", 2019. 224 с.

12. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2018. 234 с.

13. Червяков І. М., Медешь М. М. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. Вісник Кримінологічної Асоціації України. 2004. № 1 (4). С. 125—130.

14. Чібісова І. В., Івашина Є. М. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2011. № 31. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/347>

15. Pleskach V. L., Kulyk A. V. Methodological principles of state regulation of financial and economic development. Finances of Ukraine. 2019. No. 10. P. 27.

16. Potapyuk I. P. Theoretical and methodological foundations of the formation of the mechanism for ensuring the economic security of the enterprise. Economic Forum. Lutsk: Research Institute of Lutsk National Technical University, 2020. No. 4. P. 125—130.

References:

1. Aref'yeva, O.V. and Kuzenko, T.B. (2014), Planuvannya ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Planning of economic security companies], Vydvo Yevrop. un-tu, Kyiv, Ukraine.

2. Bortnyk, S.M. (2023), "Legal provision of financial security", Aktual'ni pytannia finansovoi bezpeky: zb. tez dop. Mizh-nar. nauk.-prakt. konf. [Current issues of financial security: a collection of abstracts of reports of the International Scientific and Practical Conference], KhNUVS, Vinnytsia, Ukraine.

3. Vasyli'iev, A.A. and Halenko, V.M. (2022), "Financial security of agricultural enterprises of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law", Ekonomika ta suspil'stvo, vol. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63>.

4. Holikov I.V. (2014), "The essence and evolution of the concept of economic security", Problemy ekonomiky, vol. 1, pp. 309—314.

5. Saniakhmetova, N.O. (2005), Hospodars'ke pravo Ukrainy [Commercial law of Ukraine], Odisej, Kharkiv, Ukraine.

6. Dem'ianenko, H.Ye. (2003), "The economic security of commercial enterprise", Ph.D. Thesis, Economy, Donets'k, Ukraine.

7. Demchenko, I.V. (2010), "Strategic management of financial security of the subordinate state grant", available at: http://www.napks.edu.ua/library/compilations_vak/nvfbi/2010/2/p_43_46.pdf (Accessed 15.01.2024).

8. Koval', N.I. and Radchenko, O.D. (2022), "Financial analysis of the rating of agricultural development of the regions of Ukraine", Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyku, vol. 2 (60), pp. 67—79. DOI: [10.37128/2411-4413-2022-2-5](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-2-5).

9. Kyrylenko, V.I. (2005), Investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky [The investment component of economic security], KNEU, Kyiv, Ukraine.

10. Mel'nyk, V. and Andriuschenko, O. (2019), "Legal regulation of economic security", Molodyj vchenyj, vol. 12 (76), pp. 343—346. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-73>.

11. Pravdjuk, N.L. Mulyk, T.O. and Mulyk, Ja.I. (2019), Upravlinnja finansovoju bezpekoju pidpriemstv: oblikovo-analitychnyj aspekt [Management of financial security of enterprises: accounting and analytical aspect], Tsentru uchbovui literatury, Kyiv, Ukraine.

12. Solomina, H.V. (2018), Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva [Ensuring the financial and economic security of entrepreneurship: training], DDUVS, Dnipro, Ukraine.

13. Cherviakov, I.M. and Medesch', M.M. (2004), "Financial security as a component of the economic security of the state", Visnyk Kryminolohichnoi Asotsiatsii Ukrainy, vol. 1 (4), pp. 125—130.

14. Chibisova, I.V. and Ivashyna, Ye.M. (2011), "The mechanism for ensuring the financial security of the enterprise", Problemy pidvyschennia efektyvnosti infrastruktury, vol. 31, available at: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/347> (Accessed 30 Jan 2024).

15. Pleskach, V.L. and Kulyk, A.V. (2019), "Methodological principles of state regulation of financial and economic development", Finances of Ukraine, vol. 10, pp. 27.

16. Potapyuk, I.P. (2020), "Theoretical and methodological foundations of the formation of the mechanism for ensuring the economic security of the enterprise", Economic Forum. Lutsk: Research Institute of Lutsk National Technical University, vol. 4, pp. 125—130.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2024 р.